

Sygn. akt *III AUa 304/21*

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 kwietnia 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Wiesława Stachowiak

Sędziowie: Sylwia Dembska

Przemysław Horak

Protokolant: Karolina Majchrzak

po rozpoznaniu w dniu 27 kwietnia 2023 r. w Poznaniu

sprawy **P. W.**

przeciwko **Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji**

o wysokość emerytury i renty funkcjonariuszy służb mundurowych

na skutek apelacji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 28 stycznia 2021 r. sygn. akt VIII U 2100/20

oddala apelację.

Przemysław Horak Wiesława Stachowiak Sylwia Dembska

UZASADNIENIE

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z 10 czerwca 2017 roku, nr (...), na podstawie art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz na podstawie otrzymanej z IPN informacji Nr 298010/2017 z dnia 12 kwietnia 2017 roku, ponownie ustalił **P. W.** od dnia 1 października 2017 roku wysokość emerytury.

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z 10 czerwca 2017 roku, nr (...), na podstawie art. 22a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz na podstawie otrzymanej

z IPN informacji Nr 298010/2017 z dnia 12 kwietnia 2017 roku, ponownie ustalił **P. W.** od dnia 1 października 2017 roku wysokość renty inwalidzkiej.

Od powyższych decyzji P. W. odwołał się do Sądu Okręgowego, wnosząc o zmianę zaskarżonych decyzji przez przyznanie świadczenia emerytalnego i rentowego w dotychczasowej, nieobniżonej wysokości.

Wyrokiem z 28 stycznia 2021r. w sprawie VIII U 2100/20, Sąd Okręgowy w Poznaniu zmienił w całości zaskarżone decyzje w ten sposób, że nie obniżył odwołującemu emerytury i renty pozostawiając je w niezmienionej wysokości.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego zostało wydane w wyniku następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

Odwołujący P. W. urodził się (...).

Decyzją z 29 lipca 1998 roku organ emerytalny przyznał odwołującemu podwyższoną policyjną emeryturę od 1 września 1998 roku. Wysokość tej emerytury kolejnymi decyzjami była podwyższana.

Decyzją z 12 września 1997 roku organ emerytalny przyznał odwołującemu policyjną rentę inwalidzką. Wysokość tej emerytury kolejnymi decyzjami była podwyższana

Organ emerytalny decyzją z 29 lutego 2017 roku ponownie ustalił wysokość emerytury policyjnej odwołującego wraz z przysługującymi dodatkami. Emerytura po waloryzacji od dnia 1 marca 2017 roku wyniosła 4018,66zł.

Z informacji o przebiegu służby Nr (...) z dnia 12 kwietnia 2017 roku sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wynika, iż odwołujący w okresie od 1 września 1983 roku do dnia 30 listopada 1989 roku pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno- Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tj. Dz.U. 2018, poz. 132 z późn. zm.).

Na podstawie powyższej informacji organ emerytalny zaskarżoną decyzją z 10 czerwca 2017 roku ponownie ustalił wysokość emerytury odwołującego od 1 października 2017 roku przy obniżeniu wskaźnika do 0,0% za okres służby od 1 września 1983 roku do dnia 30 listopada 1989 roku, a następnie obniżył emeryturę do kwoty 2069,02 złotych oraz decyzją z 10 czerwca 2017 roku na tej samej podstawie od dnia 1 października 2017 roku wysokość renty inwalidzkiej na kwotę 750 złotych.

Z akt osobowych o sygn. IPN Po 839/97 wynika, że odwołujący 29 sierpnia 1977 roku złożył wniosek o przyjęcie go Milicji Obywatelskiej. Z dniem 20 listopada 1977 roku odwołujący został przyjęty do służby w MO do sekcji operacyjno-dochodzeniowej w Komisariacie I MO w P.. Wnioskiem personalnym z 17 sierpnia 1983 roku przeniesiono odwołującego, będącego już w stopniu podporucznika na stanowisko inspektora do spraw polityczno-wychowawczych grupy inspektorów Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w P..

W 1990 roku odwołujący został pozytywnie zweryfikowany pełnił służbę Komendzie Rejonowej Policji w P. w Pionie Prewencji na stanowisko Zastępcy Naczelnika, a potem – Naczelnika Pionu Prewencji do 31 sierpnia 1997 roku - do momentu przejścia na emeryturę. W tym okresie był wielokrotnie nagradzany.

W oparciu o wyżej ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie P. W. zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy wskazał, że istota sporu w sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy organ rentowy miał podstawy do ponownego ustalenia wysokości emerytury policyjnej odwołującego i policyjnej renty inwalidzkiej. Organ emerytalny ustalił wysokość świadczenia odwołującego na podstawie uzyskanej z Instytutu Pamięci Narodowej informacji Nr 298010/2017 z dnia 12 kwietnia 2017 roku o przebiegu służby na rzecz totalitarnego

państwa, w której wskazano, że odwołujący w okresie od 1 września 1983 roku do dnia 30 listopada 1989 roku pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Ustawa z 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin przewiduje obniżenie emerytur i rent inwalidzkich wszystkim funkcjonariuszom, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. i którzy w okresie od 22 lipca 1944 roku do 31 lipca 1990 roku pełnili służbę w wymienionych w ustawie instytucjach i formacjach (tzw. służba na rzecz państwa totalitarnego). Obniżeniu podlegają także renty rodzinne, pobierane po funkcjonariuszach, którzy taką służbę pełnili.

Zgodnie z art. 13b ust. 1 ustawy za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od 22 lipca 1944 roku do 31 lipca 1990 roku w wymienionych w przepisie cywilnych i wojskowych instytucjach i formacjach. W ust. 1 pkt 5 lit. e tiret 3 służby i jednostki organizacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, i ich poprzedniczki, oraz ich odpowiedniki terenowe odpowiedzialne za szkolnictwo, dyscyplinę, kadry i ideowo-wychowawcze aspekty pracy w Służbie Bezpieczeństwa - Zarząd Polityczno-Wychowawczy.

W świetle okoliczności niniejszej sprawy pozwany, powołując się na przepis art. 13a ust. 5 ustawy, zgodnie z którym informacja o przebiegu służby jest równoważna z zaświadczeniem o przebiegu służby sporządzanym na podstawie akt osobowych przez właściwe organy służb, o których mowa w art. 12, stwierdził, że zmiany informacji o przebiegu służby może dokonać jedynie Instytut Pamięci Narodowej.

Z powyższą argumentacją nie zgodził się odwołujący nie kwestionując jednak, że w spornym okresie od 1 września 1983 roku do dnia 30 listopada 1989 roku nie wykonywał czynności wymienionych w art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. e tiret 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej.

Sąd Okręgowy stwierdził, że odnosząc się do stanowiska pozwanego, dotyczącego związania informacją o przebiegu służby odwołującego uzyskaną z Instytutu Pamięci Narodowej, należy wskazać, że sąd ubezpieczeń społecznych, jak stwierdził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z 12 grudnia 2011 roku, II UZP 10/11, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Związanie to obejmuje jedynie organ emerytalny, który przy wydawaniu decyzji musi kierować się danymi zawartymi w informacji o przebiegu służby. Ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięci Narodowej nie mogą natomiast wiązać sądu, do którego wyłącznej kompetencji (kognicji) należy ustalenie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia w przedmiocie prawa do emerytury policyjnej i jej wysokości oraz odpowiednia kwalifikacja prawna (subsumcja) ustalonych faktów.

Sąd Okręgowy wskazał także, że z treści chwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r. wydanej w sprawie III UZP 1/20 wynika, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 2020 r., poz. 723)

powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Sąd Okręgowy przytoczył obszernie uzasadnienie powyższej uchwały, dzieląc wyrażony tam pogląd i wskazując w konkluzji, że sąd powszechny ma obowiązek oceny całego materiału dowodowego, łącznie z treścią informacji Instytutu Pamięci Narodowej.

Z karty przebiegu służby P. W. wynika, że w okresie od 1 września 1983 roku do dnia 30 listopada 1989 roku pełnił służbę inspektora do spraw polityczno-wychowawczych grupy inspektorów Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w P..

Przepisy art. 13b ust. 1 pkt 5 litera e) tiret 3 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2019 r., póź. 288) wskazują, że za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służby i jednostki organizacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, i ich poprzedniczki, oraz ich odpowiedniki terenowe odpowiedzialne za szkolnictwo, dyscyplinę, kadry i ideowo-wychowawcze aspekty pracy w Służbie Bezpieczeństwa - Zarząd Polityczno-Wychowawczy.

W tym miejscu nadmienić należy, iż 30 października 1981 r. minister C. K. wydał zarządzenie nr 042, na podstawie którego utworzony został Zarząd Polityczno-Wychowawczy MSW oraz odpowiednie stanowiska ds. polityczno-wychowawczych w poszczególnych jednostkach organizacyjnych centrali (zastępcy dyrektorów lub inspektorzy). W terenie zadania zarządu realizowały wydziały polityczno-wychowawcze KW (...), nadzór nad nimi (jak również nad wydziałami szkolenia) objęli zastępcy komendantów / szefów urzędów ds. polityczno-wychowawczych. Analogiczne stanowiska zastępców powstały także w komendach / urzędach niższego szczebla oraz w jednostkach (...). Do zakresu działania nowego pionu należało programowanie, planowanie, organizowanie i wykonywanie pracy o charakterze polityczno-wychowawczym, informacyjno-propagandowym, kulturalno-oświatowym i społecznym. Realizując wytyczne instancji partyjnych i ministra, zarząd odpowiadał za kształtowanie socjalistycznego światopoglądu funkcjonariuszy, badał i oceniał ich nastroje oraz stan moralno-polityczny, prowadził szkolenia polityczne dla kadr kierowniczych ministerstwa, opracowywał wydawnictwa informacyjno-propagandowe i szkoleniowe, popularyzował tematykę resortową w środkach masowego przekazu, a także nadzorował Redakcję W (...) w sprawach polityki wychowawczej. Wyżej wymieniony zapis wskazywałby na to, że w terenie zadania zarządu realizowały na szczeblu wojewódzkim: wydziały polityczno-wychowawcze KW (...), zastępcy komendantów / szefów urzędów ds. polityczno-wychowawczych, a na szczeblu niższym (gdzie od 1 września 1983 roku do dnia 30 listopada 1989 roku przydzielony był odwołujący) – jedynie zastępcy do spraw politycznych w komendach / urzędach niższego szczebla oraz w jednostkach (...). Odwołujący żadnego z zajmowanych stanowisk nie zajmował.

W świetle powyższego uzasadnione wątpliwości budzi zaliczenie służby odwołującego od 1 września 1983 roku do dnia 30 listopada 1989 roku od 1 września 1983 roku do dnia 30 listopada 1989 roku na stanowisku inspektora do spraw polityczno-wychowawczych grupy inspektorów Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w P. jako mieszczącej się w zakresie pojęcia służby i jednostki organizacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, i ich poprzedniczki, oraz ich odpowiedniki terenowe odpowiedzialne za szkolnictwo, dyscyplinę, kadry i ideowo-wychowawcze aspekty pracy w Służbie Bezpieczeństwa - Zarząd (...)Wychowawczy".

Niezależnie od tych rozważań, mając na względzie wskazania wynikające z uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r. wydanej w sprawie III UZP 1/20, stwierdzić należy, iż z dokumentacji IPN oraz z pozostałego materiału dowodowego ujawnionego w toku procesu nie wynika (art. 6kc), iż odwołującemu można by było poczynić jakiegokolwiek zarzuty pod kątem naruszenia przez niego podstawowych praw i wolności człowieka w związku z pełnieniem służby w okresie od 16 lutego 1984 roku do dnia 20 grudnia 1989 roku czy też zarzuty takich innych rażąco nagannych zachowań, które skutkować musiałyby obniżeniem świadczenia emerytalnego w oparciu o kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby

Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz. U. z 2020 r., poz. 723).

Nie bez znaczenia dla oceny dla oceny sytuacji prawnej odwołującego są: pozytywna weryfikacja odwołującego w 1990 roku oraz fakt pełnienia przez niego służby w Policji w latach 1990 – 1997 roku w K. Rejonowej P. – (...) na stanowisku Zastępcy Naczelnika Sekcji, a potem - Naczelnika Sekcji. W tym okresie był wielokrotnie nagradzany.

Zdaniem Sądu Okręgowego dokonując subsumcji stanu faktycznego pod wskazane normy prawne należało stwierdzić, że odwołujący nie spełnia warunków wymaganych do obniżenia policyjnej emerytury i renty inwalidzkiej na zasadach wskazanych w ustawie.

W konsekwencji, mając na uwadze powyższe rozważania na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził brak podstaw do ponownego ustalenia wysokości emerytury i renty inwalidzkiej odwołującego przy uwzględnieniu przepisów dotyczących zasad obliczania wysokości świadczenia dla osób pełniących służbę na rzecz totalitarnego państwa i przyznał odwołującemu emeryturę i rentę inwalidzką w dotychczasowej wysokości.

Apelację od powyższego wyroku, w całości, złożył pozwany, wnosząc o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołań od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno – Rentowego MSWiA z 10 czerwca 2017r. oraz zasądzenie od odwołującego na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w wysokości według norm przepisanych;

ewentualnie:

2) uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi decyzję w zakresie zasądzenia od odwołującego na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jako bezzasadna podlega oddaleniu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe, a zebrany materiał poddał wszechstronnej ocenie z zachowaniem granic swobodnej oceny dowodów, przewidzianej przez art. 233 § 1 k.p.c. Na tej podstawie Sąd Okręgowy poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które tutejszy Sąd w pełni podziela i przyjmuje za własne.

Istota sporu sprowadzała się do oceny zasadności zastosowania wobec ubezpieczonego przepisów art. 15 c i art. 22 a ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, znowelizowanego w 2016 r. i w konsekwencji obniżenia wysokości przyznanych mu świadczeń emerytalno – rentowych.

W świetle przepisu art. 15 c ust. 1 ustawy w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., emerytura wynosi:

- 0% podstawy wymiaru - za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b;
- 2,6% podstawy wymiaru - za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 1, la oraz 2-4.

Ponadto, jak wynika z treści ust. 3, wysokość emerytury ustalonej zgodnie z ust. 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Natomiast zgodnie z treścią art. 22 a ust. 1 powołanej ustawy w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, rentę inwalidzka ustaloną zgodnie z art. 22 zmniejsza się o 10% podstawy wymiaru za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Wysokość renty inwalidzkiej, ustalonej zgodnie z ust. 1, nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej renty z tytułu niezdolności do pracy wypłaconej przez ZUS.

Istotą sporu było zatem ustalenie, czy odwołujący w okresie wskazanym w informacji IPN, tj. od 1 września 1983r. do 30 listopada 1989r. pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 roku, poz. 708 ze zmianami).

W tym miejscu przypomnieć należy, iż w przywołanej przez Sąd Okręgowy uchwale z dnia 16 września 2020 r. III UZP 1/20 Sąd Najwyższy stwierdził, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13 b ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka.

Zasadniczy zarzut apelującego sprowadzał się do argumentacji, że skoro z informacji IPN wynika, że odwołujący w ww. okresie pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 roku, to automatycznie spełnione zostały warunki do ponownego przeliczenia mu świadczenia. Zdaniem pozwanego istotnym kryterium jest fakt pełnienia służby w okresie od dnia 22.07.1944 r. do dnia 31.07.1990r. w wymienionych w tym przepisie jednostkach organizacyjnych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego argumentacja apelującego nie jest uzasadniona.

W orzecnictwie sądów powszechnych, sądów administracyjnych oraz Sądu Najwyższego ukształtował się jednolity pogląd, zgodnie z którym okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być udowodnione wszelkimi środkami dowodowymi przewidzianymi w Kodeksie postępowania cywilnego. Przeciwno informacji o przebiegu służby mogą być przeprowadzane przeciwdowody. Sąd Najwyższy (por. wyroki z 09.04.2009 r., I UK 316/08, z 06.09.1995 r., II URN 23/95, OSNAPiUS 1996 nr 5, poz. 77, z 08.04.1999 r., II UKN 619/98, OSNAPiUS 2000 nr 11, poz. 439, z 04.10.2007 r. I UK 111/07, z 02.02.1996 r., II URN 3/95, OSNAPiUS 1996 nr 16, poz. 239 oraz z 25.07.1997 r., II UKN 186/97, OSNAPiUS 1998 nr 11, poz. 342) na gruncie art. 473 k.p.c. wielokrotnie wypowiadał się, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i prawa pracy w postępowaniu przed sądem nie obowiązują ograniczenia dowodowe. W postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe prowadzenie dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron nie podlega żadnym ograniczeniom. Nie może zatem ulegać wątpliwości, że pracownik czy ubezpieczony ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego może w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia z tytułu ubezpieczenia - także wówczas, gdy z dokumentu np. zaświadczenia o zatrudnieniu, wynika co innego.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z 09.12.2011 r. sygn. akt II UZP 10/11 (OSNP 2012/23-24/298) przyjął, że sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego MSWiA w W., w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięi Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego

okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Ww. postanowienie Sądu Najwyższego zapadło na tle obniżenia emerytury policyjnej w związku z pierwszą ingerencją ustawodawcy w świadczenia emerytalne funkcjonariuszy reżimu komunistycznego, kiedy to do ustawy z 18.02.1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, wprowadzono dodatkowy art. 15b przewidujący, że obniża się emeryturę osobie, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 18.10.2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów i która pozostawała w służbie przed dniem 02.01.1999 r.

Sąd Apelacyjny przypomina także treść powołanej wyżej uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 września 2020r. III UZP 1/20. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanej uchwały dotyczącej kwestii obniżania emerytur policyjnych na podstawie aktualnie obowiązujących przepisów potwierdził, że sądu powszechnego nie wiąże informacja o przebiegu służby wydana przez IPN w trybie art. 13a ust. 1 ustawy z 1994 r. Sąd Najwyższy zaakcentował, iż pojęcie „służby na rzecz totalitarnego państwa” należy odkodować jako punkt wyjścia do analizy sytuacji prawnej indywidualnych świadczeniobiorców. Tym samym nie można zgodzić się z założeniem, że sam fakt stwierdzenia pełnienia służby od dnia 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. w wymienionych instytucjach i formacjach jest wystarczający do uzyskania celu ustawy z 2016 r., w tym także aby wykluczone zostało prawo do dowodzenia, iż służba pełniona w tym czasie nie była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Sąd Najwyższy podkreślił także, że nie można ograniczyć się do bezrefleksyjnej wykładni językowej art. 13b ustawy z 1994 r., bowiem zakodowane w nim pojęcie stanowi kryterium wyjściowe, a więc przybiera postać domniemania możliwego do obalenia w procesie cywilnym.

Na powyższe stanowisko powołał się również Sąd Najwyższy w postanowieniu z 14.09.2021 r. sygn. akt USK 259/21 (w zakresie rozpoznania skargi kasacyjnej), wskazując, że sądu powszechnego nie wiąże informacja o przebiegu służby wydana przez IPN i w razie stosownego zarzutu przeciwko osnowie tej informacji, sąd będzie zobowiązany do rekonstrukcji jej przebiegu w konkretnym wypadku.

Sąd Najwyższy uznaje zatem, że informacja IPN stanowi dowód, który nie jest jednak dowodem wyłącznym albo dowodem niepodważalnym, którym sąd byłby związany, bez możliwości jego oceny w ramach przysługującego sądowi prawa do swobodnej i wszechstronnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.). Inne rozumienie stanowiska Sądu Najwyższego dawałoby IPN przymioty organu rozstrzygającego arbitralnie kwestie wysokości świadczeń emerytalno-rentowych, bez potrzeby odwoływania się do sądu, a z sądu organ firmujący jedynie ustalenia zawarte w informacji IPN.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego - mając na uwadze wykładnię celowościową ustawy uznać należy, że istotne znaczenie dla interpretacji definicji „służby na rzecz totalitarnego państwa” ma rodzaj i zakres czynności wykonywanych w trakcie służby.

Ustawa z 18.02.1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (...) nie zawiera definicji „służby na rzecz totalitarnego państwa”. Celem odkodowania znaczenia tego sformułowania, odnieść się wypada do definicji zawartej w ustawie z 18.10.2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz o treści tych dokumentów (Dz.U. 2006 Nr 218, poz. 1592). Zgodnie z preambułą ww. ustawy służbą tego rodzaju jest „praca albo służba w organach bezpieczeństwa państwa komunistycznego lub pomoc udzielana tym organom przez osobowe źródło informacji, polegające na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, była trwale związana z łamaniem praw człowieka i obywatela na rzecz komunistycznego ustroju totalitarnego”.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, do zastosowania omawianych rygorów nie wystarczy zatem samo formalne pełnienie służby w jednostkach wymienionych w art. 13b ustawy w okresie od 22.07.1944r. do 31.07.1990r., ale pełnienie służby polegające na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, łamaniu praw człowieka i obywatela.

Inna wykładnia przepisu art. 13b naruszałaby zasady sprawiedliwości społecznej, bowiem dotyczyłaby także osób, których pełniona funkcja czy charakter pracy nie miały charakteru operacyjnego, lecz charakter pomocniczy, techniczny, biurowy, porządkowy, niezwiązany z głównymi funkcjami organów bezpieczeństwa. Poza tym należy mieć na względzie, że wykonywanie „służby na rzecz państwa totalitarnego” było zindywidualizowane, mogło różnić się osobistym zaangażowaniem danej osoby i determinacją na realizowanie określonych zadań i funkcji. Działalność funkcjonariusza mogła być w różnym stopniu ukierunkowana na potrzeby, korzyści totalitarnego państwa. W związku z tym nie każde nawiązanie stosunku prawnego w ramach jednostek organizacyjnych, wskazanych w ustawie, musiało wiązać się ze służbą na rzecz totalitarnego państwa.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie można przyjąć a priori, że sam fakt stwierdzenia pełnienia służby w okresie od 22.07.1944 r. do 31.07.1990 r. w wymienionych w ustawie jednostkach organizacyjnych jest wystarczający do uznania, że dana osoba „pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa”. Służba (praca) takiej osoby powinna być oceniana na podstawie indywidualnych czynów, w oparciu o wszystkie okoliczności pełnionej służby. Nie można stosować mechanizmu odpowiedzialności zbiorowej, gdyż stosowanie takiego mechanizmu przybliżyłoby ten mechanizm do mechanizmów stosowanych w czasach państwa totalitarnego.

Prezentowany przez Sąd Apelacyjny pogląd jest zatem w pełni zgodny z przywołaną uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16.09.2020 r. sygn. akt III UZP 1/20 dotyczącą kwestii obniżania emerytur policyjnych.

Tym samym nie można zgodzić się z zarzutem apelującego, że sam fakt stwierdzenia pełnienia służby od dnia 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. w wymienionych instytucjach i formacjach jest wystarczający do przesądzenia, że służba pełniona w tym czasie była służbą na rzecz totalitarnego państwa, zwłaszcza wykluczenia prawa do przeprowadzenia przeciwdowodu.

Dlatego nie można ograniczyć się jedynie do wykładni językowej art. 13b ustawy z 1994 r., bowiem zakodowane w nim pojęcie stanowi kryterium wyjściowe, a więc przybiera postać domniemania możliwego do obalenia w procesie cywilnym. Pokreślenia wymaga, że taka wykładnia jest zgodna z jednolitym i utrwalonym orzecznictwem sądów administracyjnych, w szczególności Naczelnego Sądu Administracyjnego (zob. na przykład wyroki: z dnia 11 grudnia 2019 r., I OSK (...); I OSK (...), a także z dnia 4 czerwca 2019 r., (...)).

Słuszne jest także stanowisko Sądu Okręgowego, że sądy powszechne nie są związane treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Związanie to obejmuje jedynie organ emerytalny.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dał podstaw by przyjąć, że w spornym okresie od 1 września 1983r. do 30 listopada 1989r. odwołujący pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa. Z dniem 20 listopada 1977 roku odwołujący został przyjęty do służby w MO do sekcji operacyjno-dochodzeniowej w Komisariacie I MO w P.. Wnioskiem personalnym z 17 sierpnia 1983 roku przeniesiono odwołującego, będącego już w stopniu podporucznika na stanowisko inspektora do spraw polityczno-wychowawczych grupy inspektorów Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w P.. W 1990 roku odwołujący został pozytywnie zweryfikowany, a następnie pełnił służbę Komendzie Rejonowej Policji w P. w Pionie Prewencji. W tym okresie był wielokrotnie nagradzany. Z karty przebiegu służby odwołującego wynika, że w okresie od 1 września 1983 roku do dnia 30 listopada 1989 roku pełnił służbę inspektora do spraw polityczno-wychowawczych grupy inspektorów Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w P.. Sąd Okręgowy trafnie uznał, że uzasadnione wątpliwości budzi zaliczenie służby odwołującego od 1 września 1983 roku do dnia 30 listopada 1989 roku na stanowisku inspektora do spraw polityczno-wychowawczych grupy inspektorów Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w P. jako mieszczącej się w zakresie pojęcia „służby i jednostki organizacyjne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, i ich poprzedniczki, oraz ich odpowiedniki terenowe odpowiedzialne za szkolnictwo, dyscyplinę, kadry i ideowo-wychowawcze aspekty pracy w Służbie Bezpieczeństwa - Zarząd Polityczno-Wychowawczy”, o której mowa w art. 13b ust. 1 pkt 5 litera e) tiret 3 ustawy z 18 lutego 1994r. o

zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Niezależnie od powyższego - nie wykazano, aby odwołujący w wykonywanych czynnościach stosował przemoc psychiczną, bądź fizyczną, czy jakiegokolwiek niegodziwe, niedozwolone i niemoralne praktyki w pełnionej służbie, a tym samym, aby jego działania i czyny naruszały podstawowe prawa i wolności człowieka bądź wypełniały znamiona czynów niedozwolonych. Wnioskodawca nie wykonywał żadnych czynności operacyjnych i kontrwywiadowczych niezbędnych dla działalności Służby Bezpieczeństwa. Odwołujący w ww. okresie nie zajmował się zwalczaniem opozycji demokratycznej, nie dopuszczał się łamania prawa do wolności słowa i zgromadzeń, prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli.

W realiach sprawy w postępowaniu sądowym dokonano zatem indywidualnej oceny charakteru zatrudnienia odwołującego i faktycznie wykonywanej przez niego pracy, mając na uwadze, że kryterium miejsca i czasu pełnienia służby nie powinno stanowić jedynego kryterium do oceny, czy odwołujący pełnił „służbę na rzecz totalitarnego państwa”, w rozumieniu art. 13b ust. 1 ustawy z 18.02.1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy. Kryteriami niezbędnymi do oceny czy pełnił on „służbę na rzecz totalitarnego państwa” powinny być przede wszystkim: rodzaj wykonywanych czynności, sposób ich wykonywania, a w szczególności czy w okresie pełnienia służby (pracy) dopuszczał się naruszeń podstawowych praw i wolności człowieka.

Sąd Apelacyjny podobnie jak Sąd Okręgowy w całości oparł się zatem na uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16.09.2020r. III UZP 1/20 oraz podzielił w pełni stanowiska innych sądów powszechnych rozpoznających analogiczne sprawy. W tych orzeczeniach sądów powszechnych podniesiono m.in., że system emerytalny i kształtowane w jego ramach uprawnienia emerytalne nie mogą być elementem prowadzenia polityki represyjnej państwa, zwłaszcza że uprawnienia emerytalne nie są szczególnymi korzyściami, nawet w stosunku do służb mundurowych. W realiach sprawy odwołujący nie wykonywał zaś żadnych czynności operacyjnych niezbędnych dla działalności Służby Bezpieczeństwa.

Z tych względów Sąd Apelacyjny uznał wszystkie zarzuty pozwanego za bezzasadne.

Biorąc powyższe rozważania pod uwagę oraz uwzględniając stan faktyczny ustalony w przedmiotowej sprawie Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że prawidłowe jest stanowisko Sądu Okręgowego, że brak podstaw do obniżenia odwołującemu wysokości renty inwalidzkiej i emerytury, a tym samym zasadnym było pozostawienie świadczeń emerytalno - rentowych odwołującego w dotychczasowej wysokości.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny dzieląc ustalenia faktyczne i prawne Sądu I instancji, nie znalazł podstaw do wzruszenia kwestionowanego wyroku w kierunku postulowanym w apelacji. Zarzuty apelacji nie podważyły powyższych ustaleń, zaś apelacja stanowiła jedynie nieskuteczną polemikę z prawidłowymi ustaleniami i rozważaniami Sądu Okręgowego.

Konkludując, Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c. apelację oddalił, nie znajdując podstaw do jej uwzględnienia.

Przemysław Horak Wiesława Stachowiak Sylwia Dembska